

Gortva Tamás

ÖNGYILKOSSÁG

Fekete zsákot húzott a fejére, és leugrott a hídról.
 Zuhanás közben nem pergett le az élete. Épp ellenkezőleg.
 Ugyanazt a sötétséget látta, amelyet a korlát felé botorkálva,
 meg amelyet mindannyiszor éjszaka, lámpaoltás után.
 Épp csak émelygett kicsit a gyomra, ahogy még soha azelőtt.
 Pedig azt is érezte már sokszor, sörtől meg töménytől,
 meg ha a romlott tejet is megitta, mikor nem volt pénze.
 Azt már megbánta, hogy a zsebeit kavicsokkal pakolta tele.
 Így esélye se lesz, hogy megtalálják. Ez korábban jó ötletnek tűnt.
 Gondolatai az ajtóra terelődtek végül, hogy talán nem zárta be.
 Mindegy is. Csak azt bánta, hogy elkalandozott, és lemaradt a saját
 haláláról.

Tiszatáj, 2015/4.

Pruzsinszky Sándor

ATTILA REDIVIVUS

Meglátta a sírt: a fehér márvány kőlapon a Mamát, Etust, Jolánt – és önmagát. Körülötte jobbról-balról koszorúk, virágok halmai.

És eszébe jutott a tehervonat. Látta magát, ahogy átugrik a sorompón és letérdel a sínek között, két kezét maga elé téve várja az írtózatos ültést, mielőtt minden elsötétedik.

És most ez a fény! A melengető őszi nap, amely a fák sárga lombjain csurgott le, olyan volt, mint az ünnepélyes gyászzene.

Mennyi idő telhetett el azóta? Mennyi idős lehetek? A márványlapra pillantva meglátta Etus halálának évét: 2004! Rémület hasított a szívébe: százéves vagyok és egyedül, mint egy kivert kutya. Miféle világ az, ami rám vár?

De csak egy pillanatnyi félelem volt, átsuhant rajta, mint a vers előtti, még szavak nélküli gondolat. És máris felrémlt előtte a nélküle elmúlt idő mélysége: hatalmas, talán behozhatatlan a nem létező dolgok leltára! Ezek most mind rám várnak, felfüggesztve valahol, a Semmi-ben. Mint az a bizonyos „varázsláda”. (Mama nevezte így ködbe vesző apja otthon hagyott szerszámos ládját, amit sokáig senkinek nem volt szabad kinyitnia.)

Kis ideig eltöprengett ezen, még nem foglalkozott azzal, hogyan fogja megtalálni széttört életének darabjait.

Langyos, kora őszi este lett közben, kigyúltak az utcai lámpák. A fák árnyai hosszúra nőtt, torz alakokként borultak a sírokra. Attila kisétált az autók bűzében remegő utcára.

Mire a Keleti pályaudvarhoz ért, már érezte az éhséget.

Önkéntelenül üres zsebéhez nyúlt, de rögtön vissza is húzta a kezét, mintha égetné valami. Csak most vette észre, hogy a felöltője bal oldalt rongyos, ott, ahol a vonat kereke elkapta. A hosszanti szakadástól szinte szétnyílt a kopott zakó s alóla a véres inge villant elő. Lesújtva balagott a Fiumei úton, összehúzva magán a ruhát. Körülnézett: a város errefelé alig változott. Csak a levegőben volt valami félelmetes, agresszív lüktetés.

Ügyet se vetett rá senki. Az volt az érzése, akár meztelenül is sétálhatott, vagy a járdán haldokolhatott volna. Az emberek nem néztek egymásra, idegesen loholtak mindenfelé a vadul túlközlő autók között.

Mintha menekülnének, vélte Attila, valami készülő nagy baj elől. Ki akartam lépni a Semmibe – és a lét közepébe zuhantam. Most mit tegyek? Egy fillérem sincs. Kolduljak talán? Ez a szó: szégyen, itt most elvesztette értelmét. Mégis: irtózott attól, hogy esetleg valaki felismeri ebben az állapotban.

Az aluljáró felé indult. Fuvolaszó ütötte meg a fülét. Már messziről észrevett egy kuporgó, rettentő borostás alakot, kezében a hangszerrel, nyakában cédulával: „Munkanélküli vagyok, segítsenek”. Előtte fém tálcáska, benne néhány pénzdarab. Uramisten, milyen ismerős, gondolta Attila. Meglepődött, mert az illető megszólította:

– Azt nézed, igazi koldus vagyok-e? Színész vagyok és költő... De látom, haver, te is a színpadról jössz. Valami jó kis horrort játszol, ugye? Idehallom, ahogy korog a gyomrod, éhesen ne menj előadásra! Nesze: egy sajtos hamburgerre jó lesz. – Papírpénzt nyomott Attila markába, aki szótlanul, kábultan állt ott. – Na jól van, húzz már innét, elállod az utat a pár hülye elől, aki még a zsebébe nyúl egy másik emberért – szolt rá végül türelmetlenül a jótevője.

Perc alatt nyelte le Attila a hamburgert, és az ötszáz forintból még vissza is kapott valamicskét, persze, nem annyit, hogy bármilyen közlekedési eszközre felszállhatott volna. Azon vette észre magát, hogy már a Ferencvárosban jár, a Gát utcában. Megállt a 3-as számú ház előtt. Szülőházán, a kapu mellett emléktábla, ezen ezt olvasta: „Ebben a házban született József Attila”. Tehát nem felejtették el a nevé! A márvány hideg ragyogása megdobogtatta a szívét. A Semmi tartományára zsongorodni kezdett.

Belépett a kapun és majdnem hasra esett a tégl- és malterhalmoktól, amelyek az udvart megtöltötték.

– Zárva a kiállítás! – szolt oda a két téglaporos képű, csákánnyal piszmozgó munkás közül az egyik. – Nem lássa, hogy bontás van?

– Lebontják a házat? – csodálkozott Attila, de a csákányos megnyugtatta: csak ideiglenesen, s csak az első emeletet.

– Ahol József Attila született? – bukott ki önkéntelenül a kérdés Attila száján.

– Ki a fene az a József Attila? – nézett rá gondterhelten a csákányos, de a másik helyre tette: – Az a híres újságíró, akit a ruszók puffantottak le, hát ezt se tudod, köcsög?

A Körút sarkán két pelyhes állú rendőr tartóztatta fel.

– Első vérig ment a bunyó, ugye? Ránézésre nyolc napon túl gyógyuló – jegyezte meg az egyik. De a másik a személyi igazolványát kérte.

– Nincs nekem olyan – motyogta ő büszkén, de amaz csak legyintett: – Felőlem! Viszont, ha nem tudja igazolni magát, megbilincselve kell előállítanunk, mivel tiltott zónában élethivatásszerűen hajléktalankodik...

– Mit csinálók? – értetlenkedett a didergő Attila. Így aztán csak a közeli hajléktalan-szállóig kísérték az esthidegben.

A szállás igazgatója, egy Gézaként bemutatkozó, szemüveges fiatal-ember, nagyot nézett. – Hihetetlen – motyogta – ez a hasonlatosság! De hogy még a név is egyezzen, az már igazán különös játéka a sorsnak...

– Nem játék ez – mondta erre Attila sértetten és makacsul –, nemcsak a név egyezik. Én valóban József Attila vagyok, a költő, akit anno elütött a vonat.

Kicsit hallgattak, a két közeg tanácstalanul nézett egymásra. De Géza – megelőzendő, hogy valamiféle elmerendészeti eljárás tárgya lehessen – gyorsan felvette Attilát az elszállásoltak jegyzékébe. Csak hősünk furcsa mondatára: „a költő az, aki mindig önmaga és sohasem lehet igazán önmaga”, csóválta a fejét rosszállólag. Szabályosan kiutalta az ötszáz forintot egyszeri segélyt. Ezt – két csillogó kétszázast meg egy százast érmét – Attila próbán vette fel. Meg egy „Hungary” feliratú, lötyögő sportdzsakit, amelynek ujjai nemzeti színekben végződtek.

– Inget nem tudok adni – mondta Géza –, majd kérj a Veronikától. Különbön kutya rendese voltak a fiúk veled – súgta oda neki, végleg tegezésre váltva. – Az őrszobára kellett volna kísérniük, akkor pedig a reggeli kihallgatásig felkopott volna az állad. Így viszont, a szociális ellátás jogosultjaként még esetleg repetát is kaphatsz a vacsorából. Attól függően, hány éhes bronzoló esik még be az ajtón. Ma este te vagy a negyvenegyedik. Tűzd fel a számodat és jól jegyezd meg: idebent nincs neve senkinek.

Ezt már ismerem, gondolta Attila, mindig is hozzám szegődött, puszipajtásként, a szégyen.

Fölmentek a hálóterembe. Egy tornateremből kialakított nagy helyiség volt, benne vagy húsz emeletes ágygal, vagyis inkább csupasz fekvőhellyel. – Takaró, lepedő, párna nem jár a menhelylakónak, csak egy szivacsmatrac – tájékoztatta Géza. – Az is csak máma, mert holnap már csak úgy jöhetsz be, ha lesz valami igazolványod.

Egy hosszú, durván ácsolt asztalnál ültek a későn érkezettek. A fekete borostás fuvolás az aluljáróból. Egy kopaszra nyírt fiú, fülében karikával, aki átizzadt trikójában folyton a kigyúrt karizmaikat mozgatta. És egy csillogó ezüsthajú, nagyorrú férfi, túrabakancsban. Ismerősek lehettek

itt, mert ahogy Attila belépett, csapkodni kezdték az asztalt a tenyerükkel, jelezve, hogy együtt a vacsoralétszám.

Egy szomorú szemű, sötét hajú lány hozta be nekik a vacsorát: híg köménymagos levest és túrós csuszát. – Hideg a leves, tudsz róla, Veronika? – szólta oda az ezüsthajú, de választ senki se várt, pillanatok alatt kikanalazták a levest. Túrós csusza közben a lány megállt Attila mellett, és azt mondta: nem, ez lehetetlen. – Azt hittem, rosszul látok. – És ahogy őrá mosolygott, Attila mintha Flóra tekintetét látta volna maga előtt. Kiesett kezéből a kanál. Onnan nézel rám, ahonnan jövök, gondolta s felállt. – Egyszer már meghaltam miattad.

Ahogy kiment a lány, kitört a nevetés.

– Mi van, szöveget dugott a Veronika a seggedbe? – csapkodta az asztalt az izompacsirta röhögve.

– Inkább a lábadat vinnéd ki, fiam, megmosni – ugratta Attilát fintorogva az ezüsthajú.

– Hagyjátok őt! – mondta a fuvalás. – Ő egy álruhás király, hát nem látjátok?

– Kukakirály! – csapott az asztalra az izompacsirta.

Bárhon bukkanunk is fel, mindig ugyanaz, gondolta Attila. Farkaszemet nézünk egymás boldogtalanságával. Folyton úgy kéne tennem, mint egykor a kisgyerek. „Ki becsöngetett s elszaladt”, jutott eszébe rögtön a vers is. Ettől elszállt a szorongása s szinte már vidáman ült vissza a helyére.

– Ne törődj velük – vigasztalta ekkor a fuvalás. – Tudhatod: csak azért gonoszoknak, mert a szél fúj át a lábuk között...

Ebből mindjárt vita kerekedett, az izompacsirta kikérte magának, hogy aki az Isten feneke alatt van, legalább az ne bántsa már a nyomorultakat.

– Te csak ne beszélj, Jocó, te titkos milliomos! – torkolta le erre az ezüsthajú. – Te csak azért vagy itt, mert neked ez adóparadicsom! Láttam, ahogy a Nefelejcs utcában kiszállsz a Mercédeszedből! Kuss a neved, te létszám feletti értelmiségi!

– Vedd már észre magad, mekkora lúzer vagy – sziszegte amaz, kikerekedő gyűlölettel.

Mi fakaszthatja ki a lélek gennyes gócait, kérdezte magában Attila, íme, hát megleltem hazámat! Közben azért megpróbálta felfogni a vita tárgyát is – hasztalan. Megint elfogta a szorongás. Túl az árnyékvilág árkein, mennyit bolyongtam a szavak között! Jelentenek-e még itt valamit a szavak? Megint csak nem lelem a csomót, amit egy rántással

meg kéne oldanom. Hogy mondjam el nekik, hogy én, aki a világ visszájából jövök, még szeretnék hinni a világot átfogó szeretetben? Mert milyen erős ez az új világ a bántásban! S én ahhoz, hogy bántani tudjak, itt is gyenge leszek. Mialatt ezen töprengett, a többiek sorra felálltak és otthagyták. Arra eszmélt, hogy egy kéz nehezedik gyengéden a vállára. Veronika keze.

– Mindjárt lámpaoltás, Attila. Ha nem siet, a többiek elfoglalják az alsó ágyakat, és maga mászhat fölfelé a vaksötétben. Nem baj?

A hangja halk volt, mégis mély, szinte titokzatos. Attila megdöbönt: most Márta mély alt hangját vélte hallani. És megint a vers: „Csak ami nincs, annak van bokra”.

Igen: Márta hangja, Flóra szeme – e gyöngéden visszafojtott erő – most egyszerre kísértette meg. Fölrezzent: Veronika leült mellé a durva piccsre.

– Nincs jól? Talán a feje fáj? Adjak fájdalomcsillapítót? Mert mást itt úgyse adhatok...

Attila a fejét rázta, és szokásához híven, kertelés nélkül kimondta, amire gondolt: – Ha magával lehetnék, semmi se fájna. Könnyedén viselnék mindent...

– Mint egy álruhás királyfi, igaz? – mosolyodott el a lány. – Király a szövege, az biztos. S hozzá ez a hasonlóság! Nem is értem, hogy jutott ideig.

– Nem tudhatod, te nem voltál kívül a világon – válaszolt Attila tegezve s oly természetesen, hogy a lány már nevetett: – Te most azt játszod, hogy József Attila vagy, és nem is rosszul.

– Merthogy valóban az vagyok – mondta halkan s félve Attila. És közben azt gondolta: ha már vagy, akkor legyél is...

S akkor tényleg kialudt a villany.

– Maradjunk itt – súgta.

De Veronika kézen fogva az ügyelősobába vezette. Pusztá asztal volt, telefonnal és piccsel, a berendezése. Itt égett a villany, de Veronika eloltotta. Szó nélkül ölelték át egymást, majd ledőltek a piccsre. Attila rögtön elaludt a fáradtságtól. Almában a lány meztelen, veritékes hátát simogatta és belecsókolt a nyakába. Csak a nyakába – éppen úgy, ahogy kiskorában a Mamának, amikor az nagy néha maga mellé vette. Aztán Veronika vállá fölött meglátta Flórát belépni a szobába. Azonnal riadtan fölébredt, és csendben sírt a sötétben. Mozdulni se mert, nehogy fölébressze Veronikát. Hallgatta nyugodt, egyenletes lélegzését, miközben a foga a kétségbeeséstől vacogott. Tudta már, hogy ez az új

élete se lesz több, mint megcsalás és megcsalás szövedéke. Farkasverem a szavak mágusának.

– Furcsa kis ember vagy te, Attila – mondta kora reggel Veronika. – Mint egy csecsemő, elcumiztál a nyakamon. Közben azt motyogtad: „Segíts át nemlétemen”... Hozzám beszéltél? Vagy kihez?

Attila nem felelt.

– El kell menned, napközben nem maradhatsz itt. Majd este látjuk újra egymást.

– Szóval, magamra hagysz? Lyukas lesz felettem az ég. – Attila arca eltorzult.

– Mit akarsz tőlem? Én csak egy szociális munkás vagyok. Olyan, mint a ruhafogas, amire a kabátod akasztod.

– Feleségül veszel – vágta rá Attila gyorsan és komolyan. – Ugye, nem utasítasz el?

Veronika, akár egy kisgyereknek, akit nyugtatni kell, megsimogatta Attila rakoncátlan haját. – Ne félj! Velem leszel... Itt a mobilom, ezzel hívhatod, ha kellek – és a költő kezébe nyomta a furcsa kis prütyögő szerkentyűt –, ott a hátoldalán a szám.

Attila csak bolyongott a lázas gyomorként lüktető városban, a szüntelenül az okostelefonjaikba panaszkodó járókelők között. Egyszerre a Hősök terére ért, s ott megpillantotta az ezüsthajú embert. Csak a túrabakancsáról meg a nagy orráról ismerte meg, mert hosszú lebernyegben, mozdulatlan állt ott, tetőtől-talpig ezüstszínűre festve, a fején ezüst sisak. Egymásra nevettek.

– Mi maga most? Arkangyal? – kérdezte Attila.

– Nem, hanem Géza fejedelem. Idegenforgalmi reklám vagyok, úgy is, mint történelemtanár. Jó munka ez, megfizetik, s néha még a fejemet is megmozdíthatom.

– Hát én nem tudnám csinálni – mondta Attila. – Úgy érezném, be vagyok zárva árva önmagamba s ott gubbasztok a Semmi ágán.

– Ohó, ezt József Attila írta!

– Pontosan emlékszem rá, mikor írtam – bólintott rá Attila.

– Még hogy emlékszel? – nevetett fel Géza fejedelem. – Te is megéred a pénzed, pajtás... De tudod, mit? Menj el a reklámügynökséghez, ott mindig elkelnek olyanok, akik jók a mimikriben. – És megadta a címet.

Attila már épp hívni akarta Veronikát, amikor meglátta az utcátáblát: a József Attila utcában járt. Igen különös érzés volt. Amíg éltem, mindig én voltam a kisebb, s az emberek ijesztő nagyok, de most a töb-

biek hozzám képest összezsugorodtak, gondolta. Olyan ez, mintha a bolygóközi térben utaznék... Megkaptam a távolságot, mint üveggolyót!

Lenyalt hajú, lila nyakkendő s ifjanc fogadta Attilát az ügynökségen, és rögtön szerződtette egy reklámfilmhez, minden papír nélkül. Bemutatta a kopasz fejű rendezőnek, aki a kezét dörzsölte.

– Telitalálat! – lelkesedett. – De a külsőd nem lesz elég. A mi József Attilánkat nem lehet ám akárhogy megjeleníteni! Van-e öhoz-zá méltó orgánusod?

– Versemet kell szavalni? – lobbant fel Attila büszkén, de a kopasz leintette: – Isten ments! Hogy képzeld? Ez egy nyugtatószer-reklám és főműsoridőbe megy. A nézők azonnal átkapcsolnának egy másik csatornára! Odaállsz, mögöttes a mozgó vonattal, és azt mondd: „Nem történt volna meg, ha nálam van a Baricci-nyugtatóm”. És fel-dobsz egy drasztét, majd bekapod. Ennyi az egész. Vállalod?

Attila bólintott.

– Hangpróba! – vezényelt a kopasz, és Attila rég nem hallott orgánusán hallatszott: „Nem történt volna meg...”

– Elég is – mondta a rendező. – Kezdetnek nem rossz. Szállj be a kocsimba, megüünk felvenni a pályaudvarra. Útközben azért mondogassad csak: „nem történt volna meg, nem történt volna meg”...

Megérkeztek a pályaudvarra.

– Kapkodd magad! – sürgette a rendező. – Ott a vonatunk. Felvétel indul!

Attila zsebében felcsörrent a mobil. Hallatszott, ahogy Veronika sír: – Nem engedhetlek be, mert nincs igazolványod. Mi lesz veled, Attila? Hol vagy most?

Kikapcsolta a készüléket.

Háta mögött ordítás hallatszott: – Alszol, te köcsög? Elszúrtad, elment a személyvonat!

Attila csak a fejét rázta. Előrerohant, majd átbújt a sorompón. Ott megállt: nézte, ahogy a szabaddá vált sínpárra csikorogva becammog a tehervonat.

Ezredvég, 2015/2.